

Тежки и леки букви, част 1

В арабския език има две основни групи букви – „тежките” *тафххийм* и „леките” *таркийк*. Групата на леките букви се дели на две подгрупи – групата на буквите, които винаги са леки, и групата на буквите, които в някои случаи са леки, а в други са тежки. В тази част на урока за тежките и леките букви ще се съсредоточим именно върху тези букви, които понякога са тежки, а друг път леки.

Тежки, силни букви – التَّفْخِيم (тафхийм)

Тежките букви са тези букви, при изговарянето на които езикът е нагоре. Това са именно буквите ظ, ق, ط, غ, ض, ص, خ. Учените са измислили фиктивната дума *خُصَّ ضَغَطٍ قِظ* (*хусса дагтин киз*), съдържаща всичките тези букви, за да улеснят учениците при запомнянето на тези букви.

Характерното при изговарянето на тези букви е, че устата е леко отворена надолу. Т.е. долната челюст се отдалечава от горната. Някои учени наричат това „пълна уста”, тъй като устната кухина се разтваря при изговарянето на тези букви. Ако изговорите звука **у**, ще установите, че устата се отваря именно по този начин. В някои мусхафи тежките букви са оцветени в **ТЪМНО СИНЬО**.

На тежките букви ще се върнем по-късно във втората част на този урок.

Леки, слаби букви – التَّرْفِيق (таркийк)

Всички останали букви са леки букви. Характерното при тях е, че се изговарят като устата е отворена странично, а не вертикално. Например ако изговорите звука **е**, ще усетите как устата се отваря странично.

Транзитивни, променливи букви

Има три букви от леките букви, които са с променлив характер. По принцип те се изговарят леко, но при дадени условия стават тежки. Това са буквите **ا, ل** и **ر**. Нека да разгледаме тези букви по отделно:

Алиф - ا

1. **Когато Алиф е първата буква**, тогава тя се изговаря леко. Погрешно в България и в някои други страни, някои хора изговарят Алиф като „е” в този случай. Те казват *Елхамдулиллях*. **Това е грешно!** Лекият Алиф е средна буква между „а” и „е”, но не е нито „а”, нито „е”. Можете да си представите как се изговаря лекият Алиф като се сетите за блеещо агне. Звукът е нещо средно между „бааааа” и „беееее”. В някои европейски езици има специално въведена буква именно за този звук. В немския и шведския съществува буквата **Ä ä**, а в датския и норвежкия буквата **Æ æ**.
2. **Когато преди Алиф има лека буква**, тогава Алиф също се изговаря леко.
3. **Когато преди Алиф има тежка буква**, тогава Алиф се изговаря тежко. Както казахме по-горе, в този случай устата са отворени хоризонтално. Получава се така, че все едно се опитваме да изговорим „о” или „ъ”, но изговаряме „а”.

Лям – ل

1. **Когато Лям е първа буква**, тогава се изговаря леко. Както казахме по-горе, устата е отворена странично, както в случая, когато на български казваме „лято”.
2. **Когато преди Лям има касра (◌ِ)**, тогава Лям се изговаря леко. Например в **بِلِي**.
3. **Когато преди Лям има дама (◌ُ) или фатха (◌َ)**, тогава Лям се изговаря тежко и звучи като в българската дума „балкон”.

Ра – ر

Буквата Ра е принципно лека буква, но в зависимост от контекста може да се изговаря и като тежка такава. На лице са осем случая, в които Ра се изговаря тежко, четири случая, в които Ра се изговаря леко и два случая, в които Ра може да се изговори както тежко, така и леко.

Тежко Ра

1. Ако над Ра има фатха (َ), както в следната дума: رَمَازَان.
2. Ако над Ра има сукун (◌ْ), а над предишната буква има фатха, както в думата مَرَقَدِنَا.
3. Ако над Ра има сукун, над предходната буква също има сукун, а над по-предходната буква има фатха, както в думата وَالْعَصْرِ. Обърнете внимание, че когато спрем, касрата по Ра не се изговаря. Ако продължим да четем следващата дума, тогава тази касра се изговаря и тогава е в сила друго правило, до което ще стигнем след малко.
4. Ако над Ра има дама (◌ُ), както в думата كَفَرُوا.
5. Ако над Ра има сукун, а над предходната буква има дама, както в думата الْقُرْءَانُ.
6. Ако над Ра има сукун, над предходната буква също има сукун, а над по-предходната буква има дама, както в думата خُسْرٍ.
7. Когато преди Ра има Хамзат-ул-Уасл (أ), която се трансформира в касра (◌ِ) или когато директно продължаваме от предишната дума и я игнорираме, както в думите أَرْجِعُوا وَايْمُنْ أَرْتَضَىٰ.
8. Ако над Ра има сукун и предишната буква има касра, но буквата след Ра е тежка и няма касра, както в думите مِرْصَادًا وِقِرْطَاسٍ.

Леко Ра

1. Ако под Ра има касра, както в думата كَرِيمٍ.
2. Ако над Ра има сукун, под предишната буква има касра, а следващата буква не е от тежките букви, както в думата فِرْعَوْنَ.
3. Ако над Ра има сукун, над предишната буква има сукун, а под по-предишната буква има касра, както в думата حَجْرٍ.
4. Ако над Ра има сукун, а предишната буква е Йа (ي) със сукун, както в думите ضَيْرٍ وَاخْبِيرُ.

Случаи, в които Ра може да се прочете както леко, така и тежко

1. Ако над Ра има сукун, предишната буква има касра, а следващата буква е тежка, но също има касра. В Корана има само една такава дума и тя се

намира в сура 26, аят 63: **فِرْقٍ**. Обърнете внимание, че ако спрем, тогава касрата под буквата след Ра не се изговаря и тогава сме длъжни да произнесем Ра тежко по силата на правило осем за тежките букви. Но ако продължим, можем да изговорим Ра както леко, така и тежко.

2. Ако над Ра има сукун, предишната буква е тежка, но също има сукун, а по-предишната буква има касра. В Корана има само две такива думи и това правило важи само ако спрем след прочитането им. Това са **عَيْنَ** **الْقَطْرِ** в 34:12 и **مَّصْرَ** в 12:21, 12:99 и 43:51.